

Aktif Tektonikle İlgili Jeositlere Türkiye'den Örnekler

Some Example of Active Tectonic Geosites from Turkey

Fuat ŞAROĞLU¹, Ömer EMRE²

¹ ENVY Enerji ve Çevre Yatırımları A.Ş. 06450, Öveçler, Ankara

² MTA Genel Müdürlüğü, Jeoloji Etütleri Dairesi, 06520, Ankara
fsaroglu@envy.com.tr

ÖZ

Tektonik olarak dünyanın en aktif bölgelerinden olan Alp-Himlaya Dağ Kuşağı üzerinde yer alan Anadolu ve yakın çevresi Arap-Afrika levhaları ile Avrasya levhaları arasında gerçekleşen kıta-kıta çarpışması sonucu ortaya çıkan neotektonik dönem süreçleri altında deforme olmaktadır. Bu deformasyona bağlı olarak Türkiye, yüzey deformasyonu ile sonuçlanan büyük depremlerin çok sık meydana geldiği ve dolayısıyla aktif tektonikle ilgili jeolojik ve jeomorfolojik kayıtların çok bulunduğu bir ülke niteliğindedir. Her biri birer jeosit olan bu tektonik kayıtlar korunması gerekli jeomiras öğeleridir. Buna karşın, bu tektonik jeositlerin yeri ve özellikleri hakkında ülke genelinde standart bir değerlendirmeye dayalı bilgi birikimi ve koruma-kullanma yönünde çabalar henüz mevcut değildir. Bu çalışmada ülkenin değişik bölgelerinde yer alan aktif tektonikle ilgili jeosit örneklerinin tanıtılması amaçlanmaktadır.

Anadolu'nun aktif tektoniğine ilişkin ana yapıların başlıcaları Kuzey Anadolu Fayı, Doğu Anadolu Fayı, Batı Anadolu grabenleri ile Güneydoğu Anadolu Bindirmesi'dir. Bunlara çok sayıda ikincil yapılar eşlik etmektedir. Bu yapılar boyunca oluşmuş deformasyon örnekleri tüm Doğu Akdeniz'in kinematiğinin anlaşılmasına hizmet etmesi yanında, eşine ender rastlanır jeojik miras öğeleri niteliğindedir. Bunlardan çok incelenmiş olan Kuzey Anadolu Fayı boyunca çok sayıda jeosit örneği bulunur. Fay boyunca gözlenebilen jeositler deprem kırıkları ve bunlara bağlı yüzey deformasyonu ve ötelenmeler, fay aynaları, sağ yönde ötelenmiş morfolojik öğeler, basınç sırtları, krip, açılma çatlakları, travertenler, ezik zonlar, yaş ve atım korelasyonlarında kullanılan fosilli düzeyler vb şeklindedir. Gerek Kuzey Anadolu Fayı gerekse diğer aktif tektonik yapılar boyunca izlenen jeolojik miras öğeleri yol yapımı ve benzeri inşaat faaliyetleri, madencilik, tarım ve bilgi eksikliği nedeniyle insanlar tarafından yanlış kullanım ve erozyon gibi doğal süreçlerle yok olma tehdidi altındadır. Konuşmada korunması gerekli bu tür kritik jeosit alanlarından örnekler sunulacaktır.

ABSTRACT

Anatolia and its surround is located in Alpine-Himalayan Mountain Belt which is one of the most active tectonic region of the earth and is deformed under neotectonic processes induced by continental collision between Arab-African and Eurasian plates. Depends on this deformation Turkey is a country of frequent large earthquakes that produce surface deformation. Therefore it has geological and geomorphological records of active tectonic.

Each of this tectonic records is a geosite and geoheritage required to be protected. However, there is no national standart evaluation and effort about location and features of the tectonic geosites. The aim of this study is to introduce active tectonic geosite examples from different regions of the country.

Main structures of the Anatolian active tectonic are, North Anatolian Fault, East Anatolian Fault, western Anatolian grabens and southeastern Anatolian thrust accompanied by many of secondary structures. Deformation examples along those serve to understand kinematic of the eastern Mediterranean and can be attributed as unique geoistes. NAF is one of the most examined of them and has a lot of geosite examples along the fault. These are earthquake ruptures and related surface deformations like offsets, slickensides, right lateral offset of morphological features, pressure ridges, creep, tensional cracks, travertines, sheard zones and fossil levels helping age and slip correlations. Active tectonic structures along the NAF and others are threaten by road and similar constructions, mining, agriculture and natural processes like erosion. In this talk examples from critical geosites will be presented